

YANGI O'ZBEKISTONDA OILA VA XOTIN – QIZLARGA E'TIBORNING IJTIMOIY MOHIYATI

Abdusattorova Visola Abdulazizovna

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim fakulteti

3-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada jamiyatda ayollar ta'limi qay darajada, ayollar uchun yuksalish yo'lida kerak bo'ladigan zarur maslahatlar, o'z oldiga ulkan maqsadlar qo'ygan qizlar xususida so'z boradi.

Kalit so'zlar: ayollar ta'limii, innovatsiya, jamiyat, hulq – atvor, ma'naviyat, internet, bilimli ayol, balog'at yoshi.

Ayollar ta'limi jamiyatning ilmlilik darajasini belgilaydi. Ayol bu - ona, qiz, rafiqa, opa va singil, qisqa qilib ayollar desak, ayollarning oilada o'rni beqiyos, jamiyatda ham xuddi shunday bo'lishi kerak, jamiyat esa oiladan boshlanadi. Ulug'larimizning bir aytgan fikrlari menga juda yoqdi: o'g'il bolani o'qitsang bir shaxsni ilmi qilgan bo'lasan, qiz bolani o'qitsang butun bir jamiyatni ilmi qilgan bo'lasan. Chunki ayol bu-ona, yuqorida aytganimizdek oilada o'rni beqiyos. Farzandlarini jamiyatga shaxs sifatida yetkazib beradigan inson. Ilmi ona esa farzandlariga ham ilmning, bilimning, kitobning qadr qimmatini to'g'ri anglatib, singdira oladi. Mening fikrimcha ilmi ayol ilm o'rgangani uchun, o'qigani uchun, bilgani uchun jamiyatda o'z haq huquqini, qadr qimmatini biladi va kerak bo'lgan vaziyatda talab ham qila oladi.

Oddiy bir misol: ilm fan, ta'limi rivojlanmagan Afg'oniston davlatini olsak, ayollarning hech qanday haq –huquqi yo'q, ularga xuddi buyumdek munosabatda bo'lishadi, aslida esa dunyoga kelsan har qanday inson e'zozlanishi kerak, ayniqsa u ayollar bo'lsa. To'g'ri, buning uchun ayolning o'zi ham harakat qilishi kerak, uyda ayol ya'ni ona farzandlarining har bir bergan savoliga javob bera olishi, ularni ilmga, istiqbolli ta'limiga va o'zlari qiziqqan har qanday sohaga to'g'ri yo'naltira olishi kerak, buning uchun esa o'zi ilmi bo'lishi kerak albatta.

O'g'il uylantirayotgan aksariyat oilalar ham hozir qiz bola o'qigan bo'lsa, yaxshi bo'lar edi deb, fikr bildirishyapti lekin, odamlar og'zida: “Qiz bola o'qiyman desa, o'qib shahar olib berarmidi, erta turmushga chiqib ketadi, foydasi tegarmidi?”-deb, fikr yuritayotganlar ham bor, bu noto'g'ri. Jamiyatda madaniyaniyatning qay darajadali menimcha, ayollarga bo'lgan munosabat bilan belgilanadi. Har qanday ayol xoh u ona bo'lsin xoh rafiqa, kim bo'lishidan qat'iy nazar barcha ayollar fidoyilikni tushunibgina

qolmay, o'zini fido qilishni ham biladi. Buyuk bir adib aytganidek "Qiz bolani hurmat qil, uning nomusi va sharafini, insoniy g'ururini avayla. Senga yoqqan qiz- sening bo'lajak rafiqang, bolalaringning onasi. U-barhayotligingning garovi, u seni bolalaring qiyofasida yana qayta dunyoga keltiradi".

Hozirgi rivojlanayotgan zamonda, qizlarning o'zlariga, o'z qarashlariga, o'z g'ururlariga, o'z shaxsiyatlariga katta hurmat bilan yondoshishni o'rgatmoq zarur deb, o'ylayman. Tabiat ayolga shunday deydi: uddasidan chiqsang go'zal bo'l, xohlasang oqila bo'l, ammo idrokli bo'lmog'ing shart. V. A. Suxomlinskiyning fikricha "Qayerda ayollar, qizlar, qattiqqo'l, talabchan bo'lsalar, o'sha yerda o'smirlar haqiqiy erkak bo'lib yetishadilar". Darhaqiqat, yuqorida keltirganimizdek o'z farzandlarini kelajakka ma'nan yetuk va tarbiyali, idrokli, ilimli va bilimli shaxs qilib yetkazib beradiganlar, bu ayollar, onalar hisoblanadi.

To'g'ri o'gil farzandning tarbiyasiga ko'proq otalar mas'ul bo'lishadi, ammo onalarimiz o'z farzandlari bilan ko'proq vaqt o'tkazishadi va ularning nimalarga qiziqishini, qanday mashg'ulotlarni yaxshi ko'rishini, va kelajakda kim bo'lmoqchiligini otalaridanda ko'proq bilishadi va farzandlarini iloji boricha o'zlari qiziqqan yo'nalishlari bo'ylab to'g'ri yo'lga yo'naltirishga harakat qilishadi. O'z farzandi qanchalik jamiyatga foydasi tegadigan inson bo'lsa, jamiyatda o'z o'rnini topsa va yutuqlari bilan barchaning nazariga tushsa, biror bir kasbning etagidan tutib, yaxshi lavozimlarda ishlasa, to'g'ri yo'ldan yurib, odamlarga foydasi tegsa, ota-ona uchun ana shu eng katta baxt. A.A.Fadeyev aytganidek "Bukilmas qat'iy prinsipiialligini ko'z-ko'z qilmaydigan, nima ish qilsa ham o'ziga yarashadigan kamtar va iffatli ayollardan go'zalroq nima bor? Hozirgi zamonda oddiy bir haqiqat bor – inson qanchalik ko'p bilsa, u shu qadar kuchli bo'ladi.

Bugungi kunda har daqiqada rivojlanayotgan va yangilanayotgan zamonda biz ayollarning asosiy vazifasi o'qish va uqish, imkoni boricha ko'proq bilimga ega bo'lish uchun intilishdir, chunki jiddiy ijtimoiy yo'nalishlar- bilim bor yerda, insoniyatning istiqbol baxti ham faqat bilimdadur. Bilim manbai behad: insoniyat bu yo'lda qanchalik yutuqlarga erishmasin, barcha odamlarning izlanishi, kashfi, va bilimi uchun o'rin topiladi. Ma'lumki, feodalizm davrida xotin-qizlar tahqirlangan, ezilgan, ularning insoniy huquqlari poymol etilgan. Shariatga tish- tirmog'i bilan yopishib olgan ekspluatatorlar sinfining vakillari hamda ruhoniylar xotin – qizlarni kamsituvchi maqollar "ijod" qilganlar. Misol uchun, "Oltin boshli xotindan taqir boshli er ortiq" (taqir – mis): "Xotinning sochi uzun, aqli qisqa", "Xotin degan erdan to'rt enlik pastda yurishi kerak" va shu kabilar.

Ammo xalq ommasining ilg'or dunyoqarashli vakillari hayotning past- balandini aql tarozisiga solib, xotin – qizlar ham chin inson ekanligini, ular oilaviy hayotda ham, jamiyatda ham muhim o'rin tutishlarini ta'kidlaganlar, ayollarning yuksak insoniy fazilatlarini madh etganlar, ularni sevish, qadrlash, hurmat qilish zarurligini uqtirganlar. Biz faxr va iftixor bilan “sog'lom avlod”, “barkamol avlod” deb, atagan sog'lom nasl, jismonan baquvvat, ruhi-fikri tiniq, iymon e'tiqodi butun, bilimli, ma'naviyati yuksak, mard va jasur, vatanparvar avlodning teng yarmini biz, ya'ni ayol, qizlar tashkil etadi. Ertaga biz, ayol, ona bo'lamiz.

Ayolning tom ma'nodagi ayol, ota – bobolarimiz aytmoqchi “risoladagidek ayol” bo'lish uchun uning shakllanish, ya'ni qiz bolalik davri tarbiyasiga katta ahamiyat berish kerak, aynan shu davrda qiz bolaning ko'ziga mumkin qadar ko'proq atrof-muhitni ko'rsatib, fikr qilishga o'rgatish, “qulog'iga ko'proq narsa quyish” kerak degan fikr va ishonch g'ayratimizga g'ayrat, idrokimizga idrok berib turdi. Aksariyat xolalar, buvilar, ammalar shunday fikrdalar.

Biz bizdan so'ng ham yana ko'p-ko'p yillarga yetkazuvchi, avlodlar zanjirini bog'lovchimiz. Yer yuzidagi barcha go'zallik – quyoshdan, barcha yaxshilik insondan, deyishgan donishmandlar. Shu sababli dunyodagi barcha olim-u fuzalolar hayotning asl maqsadi insonning hamisha kamolot sari intilishidadur, deb ishonganlar. Hozirgi zamonning yosh, navqiron va endigina balog'at yoshiga qadam qo'yayotgan qizlariga bir maslahat: ilm, bilim olish, yaxshi bir kasbni egallab, jamiyatga foydasi tegadigan inson bo'lishdan tashqari ayollarning, ya'ni bizning ham yelkamizga yuklangan yana bir asosiy vazifamiz – bir honadonning yaxshi bekasi bo'lish, o'sha yerda uyimizdagidek, balki undan ham ma'naviy boyroq muhit yaratish, toza millat naslini davom ettirishga tayyor bo'lishimizda aynan bu davr, ya'ni balog'at yoshi, “bo'yga yetish davri juda muhim davr hisoblanadi. “Sog' tanda sog'lom aql” deb bejiz aytilmagan.

Sog'lom qiz, sog'lom ayolgina oilada yuqorida aytilgan yaxshi ma'naviy muhitni yaratishning, millatga sog'lom farzand xadya etishning uddasidan chiqa oladi. Shuning uchun ham, hozir, e'tibor beryapsizmi, maktabda ustozlaringiz, kollejda o'qituvchi va tarbiyachilaringiz, uyda buvi va oyingiz, sizning ham aqlan, ham jismonan sog'lom rivojlanishingizga juda katta ahamiyat berishyapti. Keyingi vaqtda o'zingiz jismonan tez o'sayotganingiz kabi, ma'nan ham o'zgarayotganingizni sezayotgandursiz. Har jihatdan ko'zga tashlanadigan qiz bo'lib boryapsiz. Ammo unutmangki, har dam g'animat. Shu g'animat damlarni televediniyaning ba'zi yengil yelpi ko'rsatuvlarini ko'rish, internetning ayrim “miyani suyultiradigan” o'rgimchak uyasidek chalkash bo'limlarini kavlashtirish bilan o'tkazmang.

Haqiqiy va soxta hayotning farqiga boradigan, yaxshi – yomonni ajratadigan vaqtingiz keldi, buni unutmang. Ko'p narsalar siz ko'rayotgan, eshitayotgan damda juda muhim ko'rinsa ham, aslida miyangizni g'ovlatishdan nariga o'tmaydi. Shuning uchun o'zingiz uchun foydasiz deb bilgan narsalarni iloji boricha kamroq ishlatishga, internet tarmoqlariga ham kamroq kirishga harakat qiling, va ana shu narsalarga ketayotgan vaqtingizni foydali ishlarga sarflashingiz ham mumkin. Masalan: kitob o'qish, uy ishlarida onamizga ko'maklashish, o'zimiz uchun foydali ma'lumotlarning barchasini faqatgina internet tarmoqlaridan emas, balki anchagina foydaliroq bo'lgan kitoblardan ham olishimiz mumkin. Nima bo'lganda ham iloji boricha hayotga muhabbat bilan qarab, undan faqat yaxshiliklar izlab, o'zimizda shijoat, kuch, g'ayrat topib har tomonlama yetuk inson bo'lib yetishishga harakat qilaylik, bu borada nima foydali bo'lsa barchasini o'zimiz uchun amalga oshiraylik.

Mening xulosam shuki: qiz bola orzu qilsin, kelajakka maqsad qo'ysin va ana shu maqsad yo'lida vaqtning har bir daqiqasini qadriga yetgan holda, har bir imkoniyatdan foydalansin, harakat qilsin, ilm olsin, mehnat qilsin va jamiyatda ham, oilada ham o'z burch ma'suliyatini unutmagan holda o'z qadr – qimmatini va o'rnini topadi.

FOYDALANILGAN ADBIYOTLAR

1. Sh. Shomaqsudov Sh., Shoraxmedov. Hikmatnoma (O'zbek maqollarining izohli lug'ati). Toshkent 1990.
2. Tafakkur gulshani (Vatanimiz va xorijiy mualliflarning aforizmlari va hikmatli so'zlari). V. L. Vorontsov. G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti. Toshkent 1981
3. Qizlar daftari. Raxima Shomansurova. Toshkent 2016.
4. "Xotin – qizlar ensiklopediyasi". "O'zME" – T.: 2010.
5. Raxima Shomansurova. Rux pokligi – dil jilosidan.. T.: "O'zME" 2004.
5. Tarbiya. Ota – onalar va murabbiylar uchun ensiklopediya. "O'zME". T.: 2010.

